

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

**Адыгэ
Республикэм
и Лышъхьэ
и УКАЗ**

Щытхуццэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артист» зыфилогэр
М. Б. Турецкэм
фэгъэшъошэгъэным
ехьыллагъ

Адыгэ Республикэм искусствэм хэхъоныгъэ чишыным илахь зэрэхышыхьагъэм пае щытхуццэу «**Адыгэ Республикэм изаслууженэ артист**» зыфилорэз **Турецкий Михаил Борис ыкъом** — къалэу Москва щызэхашэгъэ арт-группэу «Хор Турецкого» зыфилорэм ихудожественнэ пацэ фэгъэшъошгъээнэу.

**Адыгэ Республикэм
и Лышхъхъу
ТХЪАКУЩЫНЭ Аслъан**
къ. Мыекъуапэ,
шэклогъум и 13,
2015-рэ илъэс
N 160

**Адыгэ
Республикэм
и Лышъхьэ
и УКАЗ**

Шытхуццэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ журналист» зыфилорэр
П. С. Гутинтовым фэгъэ-
шъошэгъэным ехьыллагъ

Адыгэ Республикэм ижурналистикэ ихэхоныгъэ илахь зэрэхишыхьэрэм пае щытхуццэу «**Адыгэ Республикэм изаслуженнэ журналист**» зыфилорэр **Гутионов Павел Семен ыкӕм** — Урысыем ижурналистхэм я Союз исекретарь фэгъэшхогъэнуу.

Адыгэ Республикэм
и Лышьхъэу
ТХЪАКУШЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
шэклогъум и 13, 2015-рэ
илъэс
N 161

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгь

журналистикэм хэхэюныгэхэр
ышлынхэм, имэхэанэ зыкьегэ-
этыгыаным ыльэныкыклэ юфы-
шхо зышлэрэ АР-м и Лышхыэ
«тхэаегэпсэу» рилуагь. Ащ
кыкыкыльыкюу, Урысыем ижур-
налистхэм яа Союз итын анахь
льаплэу, Щытху тамыгэу «За
заслуги перед профессиональ-
ным сообществом» зыфилорэр
Тхакыуцынэ Аслэан фигьэшшо-
сагь.

— Илъэс заулэ тешлэмэ гъэ-
зетыр тымыщыкIэгъэжыщтэу,
ащ имэхьанэ къелыхыщтэу зы-

Журналистикэм илофыгъохэм атегущылагъэх

**Адыгэ Республикэм и Лышхъхьэу Тхьаклущынэ
Аслъан Урысыем ижурналистхэм я Союз
исекретарэу Павел Гутинтовым тыгъуасэ лүклагъ.**

АР-м лъэпкъ лӀфхэмкӀ, Ӏз-кӀыб кӀэралхэм ащӀпсэурэ тӀлӀэпкъэгъухэм адырӀӀӀэ зӀпхы-ныгъэхэмкӀэ ыкӀи кӀэбар жъу-гъэм иамалхэмкӀэ Ӏ Комитет-рӀ Адыгеим ижурналистхэм я СоюзрӀ кӀэщакӀо фӀэхъухи, рес-публикӀэ ыкӀи муниципальнӀэ кӀэ-барлъыгъӀӀэс амалхэм апае зӀ-хащӀгъӀ семинарӀу «Роль СМИ в патриотическом воспитании граждан. Выбор слова. Выбор жанра» зыфӀлорӀэм мыр кы-дыхӀэльытагъӀу щытыгъ. Ӏф-тхӀабзӀэм хӀлӀэжыгъӀх ыпшӀӀкӀӀэ зыгуыгу кӀэтшшыгъӀ комитетым итхымауатӀу ШхӀӀӀӀӀӀӀӀӀ АскӀр, АР-м ижурналистхэм я Союз ипащӀу, гъӀзетӀу «АдыгӀэ ма-къэм» иредактор шхӀӀӀӀӀӀ ДӀрбӀ Тимур, телерадиокомпаниеу «Адыгеим» итхымауатӀу ЖакӀӀ-мыкӀо Вячеслав, гъӀзетхӀу «Со-ветскӀэ АдыгеимрӀэ» «Майкоп-ские новости» зыфӀлорӀэмрӀэ яре-дактор шхӀӀӀӀӀӀӀӀ Оксана Гам-заевамрӀ Валерий Кондратен-кӀэмрӀ, журналист ныбжыкӀӀӀ-хӀр, нӀмыкӀӀхӀри. Мы сӀнӀхыа-тым имӀхӀанӀ зыкӀегъӀӀӀтыгъӀ-нымкӀӀ, гъӀмӀкӀыгъӀу, щыкӀагъӀу жуӀӀӀхӀр дӀгъӀзыжыгъӀнӀхэмкӀӀ, журналистхэм ӀлӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ хӀагъӀхӀонымкӀӀ амаӀу щыӀӀ-

хэм, ашкIэ анахьэу уналэ зы-
тебгъэтын фэе лъэныкъохэм,
нэмыкI юфыгъуабэхэм кызы-
рэгъуоигыэхэр атегущылагъэх.

АР-м и Лышхъæз пæублæ псалъæ къышлызæ журналист цæрылом шуфæс гуцылæхæмкæ зыфигъæзагъ, ац къытыт мастер-классхæр республикæт журналистхæм зæрашлогъшлæгъоныштхæм ицыхъæ зæрэтельым къыккигъæтхъыгъ. Тишъолъыр пчæгъæрæ цылæгъæ П. Гутион-тавлæм цытхъуцлæу «Адыгейм изаслуженнæ журналист» зыфи-лорæр фигъæшъошагъ.

— Экономикэм, политикэм, шылэклэ-псэуклэм, нэмык! лъэ-ныкхэхэм обществэм еплыкхэу афырилэр зыфэдэштыр журна-листым иоушлагъэ, итхыгъэ бэкъэ елытыгъэ. Шьо шуиугу-щылэ мэхъанэшхо, осэсхо ил, ар тэрэзэу, шуагъэ кыйтэу зэрэжугъэфедэщтым шыналэ тежугъэтын фае, анахъэу джыр-э уахътэм — санкциехэм, экономикэ кыныгъэхэм ялэ-хъан. Сэнаушчыгъэ зыхэль ныбжьыкхэхэр, специалистхэр тикээралыгъо екыхашъ, нэмык! чыплэхэм лоф ашашлэ, ахэм яэкономикэ кьалэт. Кьытклэ-хуэхэрэ плэужхэм яхэгъэгу

шлу альэгъоу, шхъэкӀафэ
фашӀоу, ац хэхъоныгъэхэр
ышынхэм фэгӀуэху пӀугънхэм
тынаӀ тедгъэтын фae, ашкӀэ
кӀызар жьюгэм иамалхэм яп-
шэрылӀ зрагъэцакӀэрэм бэ
елытыгъэр. Ац дакӀоу гъэ-
зетхэм, телевидением кӀагъэ-
хъазырыр хэутынхэр, кӀэгъэ-
лӀгъонхэр цӀыххэм ашӀогъэ-
шӀгъонынхэм пае журналист-
хэм яӀпӀэсэсныгъэ мафэ кӀэс
хагъэхон, яматериалхэр нахь
гъэшӀгъон зэрашӀыштым пы-
лӀыхӀа фаех — кыыуагъ
ТхьакӀушыӀнэ Аслъан.

Павел Гутионовым нэужым
гушылэр зештэм, региональнэ

Юштыгьэхэр хэукьуагьэх. Непэ
щылыныгьгэм кьызэригьэльагьо-
рэмкэ, мы лъэныкьомкэ щылэ
прессэр цыфхэм ящыклагь,
еджэ, тапэки арэуштэу зэрэ-
щтыщтым сицыхэ тель. Ау
мыш дэжым гумэкьыгьо шхьа-
лэу кьэуцурэр гьэзетым ыуасэ
ипроцент 70-рэ фэдызыр по-
чтэ фэлэ-фашлэхэм зэралухьэ-
рэр ары. Ар бэдэд. Мы ло-
фыгьом, нэмыкьхэм непэрэ се-
минарым ташытегушылэшт,
хэкьыплэу щылэхэр дгьэнэфэщ-
тых, — кьылуагь Павел Гу-
тионтовым.

Мастер-классхэр, семинархэр, форумхэр, нэмыкхэр мымаклэу Адыгеим зэрэцызэхэцхэрэр АР-м и Лышьхэ кылыагы.

— Мыш фэдэ юфтхьабзэхэм яшуагэкжэ, региональнэ кызбар жуггэм иамалхэм ащылажэ-хэрэм ясэнахьат хэшлыкжэу фырылэм хагэхьон, Урысыем информацийннэ шьольыр чы-плэ гьэнафэгэ шаубытын амал ял мэхьу. Адыгеим непэ гьэхьа-гьэу илэр маклэп. Ахэр зэри-фэшэуашэу кьэджгэлыгьоным, нэмык! чыплэхэм тиреспубликэ шлуклэ шашлэным мэхьанэшхо ил. Кызбар гомылухэм тахэкли-ныш, непэ тикьэралыгьо, ти-республикэ хьуггэ-шлэггэ гьэ-шлэгьонэ, узэрыгушхон плэ-кынэу арыхьухьэхэрэм тыналэ нахь атетидьэн фæе, — кы-луагэ Тьхаклушынэ Аслан.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Адыгеим и Лышъхъэ я 4-рэ чыплэр ыубытыгъ

Информационно-аналитическэ системэу «Медиа-логия» зыфилорэм чэпыогум зэхичгэгэгэ ушэтынхэм кызэрагэлэгьагэмкIэ, Адыгеим и Лысхьхэу ТхьакIущынэ Аслъан губернаторхэм ямедиарейтинг я 54-рэ чIыплэр, Къыблэ федеральнэ шьолъырым ипачэхэм ярейтинг я 4-рэ чIыплэр ащиубытыг.

Чъэпыогъум Адыгеим и
Лышхъэ зыхэлэжъгъэ анахь
хъугъэ-шлэгъэ шхьалэхэу къэ-
барлбыгъэлэс амалхэм къагъэ-

лъэгъуагъэхэр Адыгеим и
Лышъхъэ олимпийскэ чемпи-
онкэу Ирина Роднинам, тарихъ
шэныгъэхэмкӀэ докторэу, Гер-

манскэ археологическэ инсти-
тутым ичлен-корреспондентэу,
Урысые Федерацием художест-
вэхэмклэ и Академие ипочетнэ
членэу Александр Лесковым,
Сирийскэ Араб Республикэм
илыкюу Урысыем шылэ Рияд
Хаддадрэ ащ ишхьэгьусэу Аб-
дул-Уахид Нухьарэ зэлюклэгоу
адырилагэхэр ары.

Ащ нэмыкӀэу Адыгеим и
Лышххэ Адыгэ Республикэр

зызыхащэгэр ильэс 24-рэ, Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ тхылъеджаклэ кызызэлуахыгэр ильэси 120-рэ зэрэхъухэрэм, афэгъэхыгъэ лофтхьабзэхэм, Адыгэ къаралыгъо университетым спортымклэ и Унэшхоу Кобл Якубэ ыцлэ зыфаусыгъэм икызылухын ахэлъыагъ. Джаш фэдэу республикэм и Лышхъэ Дунээ инвестиционнэ форумуэм «Шъагъ-2015-рэ» зыфилорым,

Адыгеимрэ банкэу ВТБ-мрэ
яфинанс-экономикэ зэдэлэжэ-
ныгэ епхыгэ юфыгьохэм
ятегушылэн зерахэлэжыагэр
игэкютыгэу кьэбарлыгыэлэс
амалхэм кьагэльэгыаг.

Рейтингыр зөхагъэуцэ зэхьум телевидение, радио, гъэзет, журнал, информационнэ агентствэ, Интернет-СМИ, блог мин 24-мэ къатыгъэхэр лэу-бытыпнэ къызыфашыгъ.

**Адыгэ Республикэм и
Лышхъхэ ипресс-къулыкъу**

ШЭКИОГЪУМ И 14-р — ШЪОУЩЫГЪУ УЗЫМ ПЭУЦУЖЬЫГЪЭНЫМ И МАФ

Япчъагъэ нахьыбэ мэхъу

1991-рэ ильэсым кышсегъэжъагъэу шъоу-щыгъу узым пэуцужьыгъэным и Дунэ мафэ тищылэныгъэ кыххыагъ. Мыщ фэдэ уз зилэхэм ягумэклыгъохэм кьэралыгъом, обществэм анагъэ нахь атырагъэ-тыным фэшл псауныгъэр кьэуэхумэгъэ-нымкIэ Дунэ организацием мы мафэрыгъэнэфагъ.

Инсулиным игормон кыххыгъэ шлэныгъэлэжъхэм ахыгъэу, Канадэ щыпсэуштыгъэ физиологэу Фредерик Бантинг шэклогум и 14-м кьэхъугъ. Ащ тырагъэфагъ мы мафэр.

ГухэкI нахь мышлэми, шъоуштыгъу уз зилэхэм япчъагъэ тыдэкли щыххыагъ. Етлани сымаджэ хъугъэр зыфэдызым игугъу кьэпшы хъумэ кыххыгъэщыгъэн фае шъоуштыгъу уз илэми ымышлэу, заримыгъэуплэкIугъэу щылэр зэрэмымакIэр. Адыгэ Республикэм диабетологиэмкIэ и Гупчэ ипачэу, АР-м псауныгъэр кьэуэхумэгъэнымкIэ и Министерствэ иштат хэмыт эндокринологэу Яхьулэ Маринэ тызэрэщигъэгъозагъэмкIэ, шъоуштыгъу уз илэу мы лъэхъаным тиреспубликэ шагъэунафыгъэр нэбгырэ мин 13 фэдиз мэхъу. Маринэ игушылэ кыххыгъэгъэщы а пчъагъэр бэкIэ нахьыбэн зэрилэкIыштыр.

— 2014-рэ ильэсым шъоуштыгъу уз зилэу дунаим шагъэунафыгъэр нэбгырэ миллион 387-рэ фэдиз. Статистикэм

кызырритыремкIэ, мыщ фэдэ пчъагъэхэр 2025-р ильэсыр ары зыщылэнэу щытыгъэр, — ело Яхьулэ Маринэ. — 2015-рэ ильэсым УФ-м мыщ фэдэ уз ялэу щатхыгъэр нэбгырэ миллион 4-м кIэхъэ. ЗызымыуплэкIугъэу, сымаджэми зымышлэхэрэр кызыххэплэтыкIэ, мы пчъагъэр фэди 3 — 4-кIэ нахьыбэ хъуштыр.

Мы узым пэуцужьыгъэнымкIэ анахь мэхъанэ зилэр пэшлорыгъэш лфотхъабзэхэр ары. Нэбгырэ пэпчэ ышхырем, щылэкIэ-псэукIэу илэм елтыгыгъэр зэрэбэм егулшысэн фае. Ренэу врачхэм зыбгъэуплэкIуэ пшын фае. Псауныгъэм и Гупчэу Мыекъяуапэ дэтым фаехэр еклелэнхэшь япсауныгъэ изытет зэрагъэшлэн алъэкIыштыр.

Сэкъатныгъэ ыкли шъоуштыгъу уз зилэхэм я Адыгэ республикэ общественнэ организациеу «ЭГИДА» зыфилорэм ипачэу Николай Труфановым тызэрэщигъэгъозагъэмкIэ, шэклогум и 14-м шъоуштыгъу уз зилэхэм «яеджаплэ» Мыекъяуа-

пэ щызэхашэщты. Лфотхъабзэм кызырэдильытэрэмкIэ, видео-зепхыныгъэкIэ Краснодар, Республикэу Къырым лфот ащызышлэрэ эндокринологхэр лекциехэм кьаджэщтых. Тиреспубликэ щылэжъэрэ врачхэри кьекIоллэнхэу агъэнафэ. Зэфэшхыаф шъолыгъэр лфот ащызышлэрэ специалистхэр шлэныгъэу алэкIэлъхэмкIэ зэдэгощэщтых, узым зэрэпэшлуклоштыр, ащ зимыушъомбгъуным пае ашлэн фаехэр зэхафыштых.

Лфотхъабзэр уцугъуищэу клошты. Зэхэщаклохэм зэрагъэнафэрэмкIэ, «еджаплэм» нэбгырэ 80 — 90-рэ фэдиз кьекIоллэщты. Мы узыр зэрэзэтеклырэр, ар зилэхэм ашлэн фаехэм арыгушылэщтых, упчIэу кьэуцухэрэм джэуапхэр кьаратыжыштых. Лфотхъабзэм кьекIуалэхэрэм шлукъафтынхэри афагъэхъазырыгъэх.

ГЪОНЭЖЫКЪО
Сэтэнэй.

Сурэтым итыр: **Яхьулэ Марин.**

Депутатхэм апай

Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо Совет — Хасэм ияшъэныкьорэ тIурэ зэхэсыгъо 2015-рэ ильэсым шэклогум и 18-м щылэщты

лофыгъоу зытегушылэщтыхэм мы кыкIэлъыкIохэрэр ахагъэхъагъэх: Адыгэ Республикэм и Законхэу «Чыплэ зыгъэло-рышлэжыным ехылагъ», «Адыгэ Республикэм хэдызхэмкIэ и Гупчэ комиссие ехылагъ», «Административнэ хэбзэуко-ныгъэхэм ехылагъ» зыфилорэм зэхъоклыныгъэхэр афэшлыгъэнхэм фэгъэхыгъэ законопроектахэм ятлонэрэу ахэплэгъэныр; «Адыгэ Республикэм 2016-рэ ильэсымкIэ иреспубликэ бюджет ехылагъ», «Адыгэ Республикэм шлокл зимылэ медицинэ страхованиемкIэ и Чыплэ фонд 2016-рэ ильэсымкIэ ибюджет ехылагъ», Адыгэ Республикэм и Законхэу «Къольхэ - тын-лыхыным пэшлуклогъэным ехылагъ», «Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо Совет — Хасэм идепутат истатус ехылагъ», «Физическэ культурэмрэ спортырэм яхылагъ», «Фэтэрыбэу зэхэт унэхэм зэдырэе мылкур игъом гъэцкIэжыгъэным илофыгъо зырызхэм ехылагъ», «Псым ыкли чычIэгъ байныгъэхэм япхыгъэ лфотыгъохэмкIэ Адыгэ Республикэм икьэралыгъо хабзэ икыулыкьухэм японномочиехэр зэтеуыгъэнхэм ехылагъ», «Адыгэ Республикэм ис цыф куп гъэнэфагъэхэм социальнэ лэпылэгъу ятыгъэнымкIэ лфотхъабзэхэм ехылагъ», «Адыгэ Республикэм и Общественнэ Палатэ ехылагъ» зыфилорэм зэхъоклыныгъэхэр афэшлыгъэнхэм ыкли нэмыкIхэм япроектхэм апэрэу ахэплэгъэныр.

Зэхэсыгъор сыхъатыр 11-м Жуковскэм ыцлэкIэ щыт урамым тет унэу N 22-м Залышхоу хэтым щаублэщты.

Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

ПСАУНЫГЪ

Зыщыуухъумэным фэшл

Зигугъу кьэт-шлы тшлор-гъор гриппы ары. Специалистхэм мы мафэхэм кы-зэралорэмкIэ, тишъолыр а зэпахырэ узым джыри зыщиушъомбгъугъэп, жъугъэу цыфхэр сымаджэ хъугохэрэп, ащ «иуахътэ» кьэсы-гъэгъоп.

Ау гриппым упэуцужьыным, ащ нэмыкI узхэр кыххымыкIынхэм фэшл анахь амалышлоу щыт вакцинопрофилактикэр республикэм игъэкIотыгъэу цырагъэкIокIыгъ, нэбгырэ мини 110-м ехъу ащ кыххырагъэубытагъ. Ахэм а зэпахырэ узыр кьютэкIыгъэми, нахь псынклэу аклэкIыжышты ыкли нахь лэшлэх кьащыхъушты. Медикхэм кызырэхъагъэщыремкIэ, нэмыкI узхэри ащ хахынхэм ищынагъо ашъхъарытыштытэп.

Узым пэуцужьырэ вакцинэр зыхамылъхъагъэхэм сыда ашлэмэ хъуштыр?

Медицинэм илофышлэхэм кызырэхъагъэщыремкIэ, вакцинэр зыхамылъхъагъэхэм пстэуми апэу ялэн фае «Оксолиновая мазь» зыфилорэр. Ар унэм укыкIыным ыпэкIэ пэкIоцIым щыпфэмэ, инфекцием ушеухъумэ.

Гриппым зыщыуухъумэнымкIэ мэхъанэшхо илэу специалистхэм кыхагъэщы сабынрэ псырэкIэ плэхэр нахьыбэрэ птхъакIынхэм, анахъэу узыпсырэм ыкли узыпскэрэм. Зэгъогъо нахьыбэрэ бгъэфедэнэу щымыт лэплэкIыжыыхэр ары зыдэпIыгъынхэ фаер. Сымаджэ хъугъэм укыдекIокIынэу щытмэ, шлокл имылэу распиратор е псым Iухъо цыкIу плулынхэ фаеу медицинэм илофышлэхэм алытэ.

Сымаджэр зэрысырэ унэм нахьыбэрэ жьы кьабзэ ибгъахъэз пшлымэ нахьышлы.

Зэпахырэ узыр кьыоутэкIыгъэу уегуцафэмэ (температурэр кьыдэкIоягъэу, пэм тэрэзэу жьы кьымыщэу, упсэу, чыир узэу щытмэ), лфотышлэ е еджаплэм, цыфхэр бэу зыщызэрихыплэхэрэ чыплэм умыклоу, унэм укынэнышъ, врачым укьеджэн зэрэфаер медицинэм илофышлэхэм сыдыгъуи кыхагъэщы.

Гриппы кызызэутэкIыгъэм унэм дисхэм а узым зыщухъумэным фэшл мы вирусым пэуцужьырэ препаратхэу врачым кыгъэнэфагъэхэр агъэфедэн фае. Ахэм ямызакъоу, витаминхэм лъэшэу яшлуагъэ кьаклоу специалистхэм кыхагъэщы. Ащ пае тиланэхэм нахьыбэрэ ателынхэ фае цитрус пхъэшхъэ-мышъхъэхэр, бжыныр, бжыныфыр, болгар щыбжыи, кьэбаскхэр (гъэшлэулыгъэри ары).

Тэ тишъолыр мы зэпахырэ узым нахь зыкызыщигъэла-гъоу специалистхэм кыхагъэщырэр мэзаер ыкли гъэтхалэр ары. Арэу щытми, пкышъолыр «бгъэхъазырын», витаминхэр икьоу ащ ебгъэгъотынхэ зэрэфаер медикхэм джыри зэтыгу кьагъэкIыжы.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

ЗыкIыныгъэм имэфэкI

ПсэупIэу Псышлуапэ лъэпкь культурэм и Гупчэу дэтым ыпашхъэ щызэхашэгъэ мэфэкIым кьекIоллэгъэ цыфхэр бзэ зэфэшхъафхэмкIэ гушылэщтыгъэх.

Такыкь зауэлэ ахэр зэхэ-кIухъэхэти, кызызэхъагъэхэм ягушлуакIэ, агухэр зэрэзэлухыгъэхэр, зэрэзэщыгушлукIыжы-хэрэр акIылу кьэхъуштыгъэх. «ШукъеблагъэкIэ» цыфхэр зэпэгъокIыштыгъэх.

Аужырэ ильэсхэм мыщ лъэпкь зыкIыныгъэм и Мафэ цыхагъэунафыкIыныр хабзэ щыхъугъ. Ащ тефэу кьэлэ фестивалэу «Этно-Сочи» зыфилорэри зэхашэ. Фестивалым цыфыбэ кьекIуалэ, ахэр шапсыгъэ псэупIэ зэфэшхъаф-

хэм кьарэкIых, хьакIэхэр, зыгъэпсэфако кьэкуагъэхэу кьалэхэм ащылэхэр кьахэхъэх.

Лъэпкь зэфэшхъафхэм ялыкIохэм кьагъэхъазырыгъэ

«кьогъупэхэр» арагъэлэгъунхэу ахэм цыфхэр арагъэблагъэх. Ини цыкIуи агъэшлэгъон икьун фестивалым кьырашала. Лъэпкь мэкъамэхэр кьэлух, лэпIасэхэм ялэшлагъэхэр кьагъэлагъох, художественнэ купхэм концертхэр кьатых. Нысхъапэ зэрэбдыштыр зэзыгъашлэхэрэр, еж ылэкIэ ятIэм кьошын хэзышыкIыхэрэр, алырэгъу ашъэнэу зызыгъасэхэр олъэгъух.

Адыгэхэм «яхъэкIэщи» щыгъэшлэгъон. Адыгэ культурэм и Гупчэ илофышлэхэу Лыф Мирэрэ Кобл Фатимэрэ дышъэ луданэкIэ зэрэхэбдыкIыштыр мыщ кьышагъэлагъо. Гупчэм ныбжыкIэхэри ащ щыфагъасэх. ШыкIэпщынэм изэгъэшлэни шлэхэу рагъэжэщты.

МэфэкIым кьекIоллэгъэ пстэуми алъэгъугъэр ашлогъэшлэгъоныгъ. ХьакIэхэм лъэпкь мэфэкIыр агу рыхыгъ. Сургут кыкIыгъэхэу зызыгъэпсэфырэ зэшхыгъусэхэу Ирина ыкли Владимир Крайновхэм икыгъэ ильэсыми мыщ фэдэ фестивалым зэрэплэыгъэхэр кьалугъагъ.

— Урысыем байныгъэ анахь лъапIэу илэр лъэпкыбэ зэрэхъуэрэр ары, — кыхагъэщыгъ ахэм. — Кьэралыгъом кIуачIэ кьезытырэр лъэпкхэм языкIыныгъ арэу зэралорэр шыпкьэ.

НЫБЭ Анзор.

Осэшл къафашыгъ

2015-рэ илъэсымкӀэ «Урысыем итовар анахъ дэгъуи 100» зыфилорэ зэнэкъокъум икӀэуххэр шэклогъум и 12-м зэфэхьысыжьыгъэх. Хабзэ зэрэхъугъэу, тиреспубликэ щылэжьэрэ организацие зэфэшъафхэм япродукцие анахъ дэгъухэр лӀфтхьабзэм кырахьылагъэх.

Ащ хэлэжьагъэх Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и депутатхэу Сапый Вячеслав, Игорь Ческидовыр, МыекӀопэ къэлэ администрацием ипашэ иапэрэ гуадзэу Мэхъош Рэщидэ, Адыгеим ит предприятиехэм ащыцхэм япашэхэр, нэмыкӀхэри.

СтандартизациемкӀэ ыкӀи метрологиемкӀэ Гупчэу Адыгэ Республикэм щылэм ипашэу Матыж Аслъан кызырлыгъагъэмкӀэ, мы къэгъэлъэгъоньр товарым идэгъугъэ ыкӀи европейскэ шэпхъэшлӀум и Мафэ ехьуӀлӀэу зэхацагъ.

— Шэны зэрэфэхъугъэу,

хьафхэм якъыдэгъэ-кӀын дэлэжьэрэ организацие 10 хэлэжьагъ. ШӀолъыр коммиссием унашъоу ышыгъэм диштэу мы предприятиехэм япродукцие изытет анахъ дэгъухэм ахалытагъ ыкӀи дипломхэр афагъэшъошагъэх. Ахэр пшъэдэкӀыжъэу ыхьы-рэмкӀэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществэхэу «Мамруковское», «Мебельная фабрика «Ивна», «Юггазстрой», «Гиги-

осэшл кыфишлыгъ.

МыекӀопэ пивэшӀ заводым ипивэ лъэпкъхэу «Майкопское Бодрое» ыкӀи «Майкопское Доброе» зыфилохэрэм, пшъэдэкӀыжъэу ыхьы-рэмкӀэ гъу-

зилэ обществэу «Мамруковское» зыфилорэм апэрэ сорт зилэ укьэбзыгъэ тыгъэгъэзэ дагъэу кыдыгъэкӀырэр, пшъэдэкӀыжъэу ыхьы-рэмкӀэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Мебельная фабрика «Ивна» зыцӀэм кыдыгъэкӀырэр сериесу «Афина» зыфилорэр, унэе предпринимателэу Э. Г. Никогосян кыдыгъэкӀырэр паркетым щыцэу «Старый мастеркӀэ» зэджагъэхэр.

— Мыщ фэдэ зэнэкъокъухэм мэхъанэу ялэр кыдагъэкӀырэр шэпхъэ гъэнэфагъэхэм адиштэу гъэпсыгъэныр ары, — кыӀуагъ Матыж Аслъан. — Илъэс къэс Адыгеим продукцие зэмплӀэужыгъоу кыщы-

дагъэкӀырэм идэгъугъэ уигъэрэзэнэу щыт, ар организацие-хэм шӀукӀэ афэтӀлӀэгу.

Адыгэ Республикэм экономикэ хэхьоныгъэмкӀэ ыкӀи сатыумкӀэ иминистрэу ЛӀыхэсэ Махьмудэ мы зэнэкъокъум хэлэжьагъэхэм къафэгъушӀуагъ, тапэкӀи гъэхъэгъэшлӀухэр ашӀынхэу къафэлъӀуагъ.

— Непэ тӀээгъугъэм тигъэрэзагъ. Республикэм кыщыдагъэкӀырэр продукцием идэгъугъэ Адыгеим имызакъоу, нэмыкӀ шӀолъырхэм ищыцӀлӀашӀэ. Гъэхъагъэу тилӀэхэм джыри ахэдгъэхъон фӀае. Министерствэр предприятиехэм ишӀуагъэ зэраригъэкӀыщтым пылъ. Республикэм кыщыдагъэкӀырэр продукцием идэгъугъэ АР-м и ЛӀыхъхэу ТхьакӀушӀынэ Аслъан гъунэ лъефы, — кыӀуагъ ащ.

Продукциеу къэгъэлъэгъоньм кырацӀлӀагъэхэм ядэгъугъэ зызыцагъэгъозэхэ нэуж «Лучший опыт — для лучшей жизни» зыфилорэ конференциер зэхацагъ. КӀэухым продукцие анахъ дэгъу кыдызгыгъэкӀырэр организациехэу текӀоныгъэ кыдызгыгъэхэм дипломхэмр шӀухъафтынхэмр аратыжьыгъэх.

ПИАТЫКЪО
Анет.

Сурэтхэр лӀшъынэ Аслъан тырихыгъэх.

зэнэкъокъоу «Урысыем итовар анахъ дэгъуи 100» зыфилорэм икӀэуххэр мэфӀкӀ шӀыкӀэм тетэу непэ зэфэтэхьысыжьых, — кыӀуагъ ащ. — лӀфтхьабзэр я 18-у Адыгеим щыцӀэхэтӀшэ. ЗӀкӀэмкӀи 2015-рэ илъэсым шӀолъыр зэнэкъокъум тиреспубликӀэ продукцие зэфэшъ-

телэу Э. Г. Никогосян.

Мыщ кыкӀлӀыкӀлоу федеральнэ мэхъанэ зилэ зэнэкъокъум иедзыгъоу лъагъэкӀотагъэм организацие 5 хэлэжьагъ, зӀкӀэмкӀи ахэм продукцие зэмплӀэужыгъуи 5 зэнэкъокъум кыщыдагъэлъэгъуагъ. Адыгеим ращыгъэ продукцием жюри-

нэпкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Юггазстрой» кыдыгъэкӀырэр полиэтилен трубэхэм ащыцхэм 2015-рэ илъэсым илауреатыцӀэр къафагъэшъошагъ. Товар лъэпкъыщымэ зэнэкъокъум идипломатыцӀэ къахьыгъ. Ахэр пшъэдэкӀыжъэу ыхьы-рэмкӀэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ

ЦЫФЫМРЭ ГЪАШӀЭМРЭ

Адыгэм ишэнхэмкӀэ мӀэпсэу

ГъашӀэм физеплӀэкӀыжымэ, гъогоу кыкӀлӀгъэм рыкӀэмыгъожьырымэ Былымыхъэ Рэщидэ ащыц. Унагъом, еджапӀэхэм плуныгъэу ащигъотыгъэмрэ лӀнатӀэу зыӀутымрэ язэпхыныгъэхэм мэхъэнэ ин араты.

Адыгэ Республикэм имӀэхэм я ГъӀорышӀаплӀэ ипашэу лӀф зышӀэрэр илъэси 7 хъугъэ. ХъатыгъужьыкӀуае ар кыщыцхъугъ. Ятэу Январ урысыбзэмрэ литературэмрӀкӀэ кӀлӀэлӀэгъаджэу щытыгъ. Янэу Еленэ медицинэм ищыӀэныгъэу рипхыгъ. УнӀгъо лужьум щӀагъэсӀгъэ Рэщидэ ехьылӀгъэу къэбар зӀбгъашӀэ пшӀоигъомэ, цыфхэм уяупчӀыныр нахьышӀу, ышъхъэ кытегушӀыгъыныр икӀлӀсахӀп.

АпшӀэрэ еджапӀэр Новочеркасскэ кыщыцхыгъ, дзэ кӀулыкӀур Афганистан зыцхъым, интернациональнэ пшӀэрылӀыр дэгъоу ыгъэцӀкӀагъ. Мамыр сэнэхъатэу кыхихыгъэм рылажьэзэ, Къурджыпс мӀэз хъызмӀтшӀаплӀэхэм лӀнатӀэу зэфэшъафхэм щӀаӀутыгъ, пащэуи илагъ.

— 1995-рэ илъэсым кыщыгъэжьагъэу Былымыхъэ Рэ-

щыдэрэ сӀрырэ лӀф зэдэтӀшӀэ, — кыӀуатэ Адыгэ Республикэм мӀэз хъызмӀтшӀаплӀэ иветеранхэм я Совет итхъама-тэу БолӀкъо Аслъан. — НыбжьыкӀлӀэу, цыф нӀгушӀоу ар кытхъахы, ишӀушӀагъэхэмкӀэ зӀлӀашӀагъ. «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ мӀэзлӀэж» зыфилорэ щытхъуцӀэр кыфау-сыгъ. Урысые Федерацием и Къыблэ шӀолъыр мӀэз хъызмӀтшӀаплӀэ ипашэу анахъ дэгъоу зӀралытӀэрэр итхъагъэу 2011-рэ, 2015-рэ илъэсхэм щытхъу тхылъхэр кыратыгъэх.

Цыфхэм ягумӀкӀхэм алы-лӀсырэ пащэм лӀфшӀлӀэным иветеранхэу Михаил Романовым, Николай Гуржиевым, Юрий Курептэ, фӀэшъафхэм гушӀыгъ фабуу кыфаӀуагъэр макӀлӀп. Адыгеим имӀэзлӀэжхэм яобществэ ипашэу Хъатикъое МӀэджыдэ дэгъоу къешӀлӀэжы Былымыхъэ Рэщидэ Красно-

октябрьскэ мӀэз хъызмӀтшӀаплӀэм лӀфшӀлӀэныр зӀрӀэцӀыригъэ-жыгъагъэр. А лъэхъаным М. Хъатикъуаер ащ ипӀэшагъ. Ащ зӀриллытӀэрэмкӀэ, шӀэн-хабзэу нахьыжхэм ахӀлӀ хъугъэхэм Р. Былымыхэм сыдигъуи мэхъэнэ ин аритыщтыгъ. Опыт зилӀэхэм ядӀлун, акырыплӀын зӀрилӀэкӀырэм фӀшӀ илӀф-

шӀэгъухэм цыхъэ ин кыфашы.

МӀэзхэм язытет, чыгъхэм якъэгъэ-кӀын, якъэухъумэн, нэмыкӀ лӀфыгъохэм Былымыхъэ Рэщидэ къарилӀоӀагъэм зӀгъӀпшӀэнхэр тигъэшӀыгъэх. Урысыем ишӀолъырхэр пштӀэмэ, илъэс къэс мӀэхэр машӀом зӀрекӀодылӀэхэрэр тӀлӀэгу. МӀэзыр къэзыухъумэрэм ишӀлӀэныгъэхэм сыдигъуи ахигъэхъон фаеу Рэщидэ елпы-тӀ. МашӀом мӀэзым зыкыщыштӀэмэ, ар зӀрӀэбгъэкӀосӀщтым

цыфыр фӀеджэн зӀрӀэфаер хӀэти ешӀэ. ШӀлӀэныгъэу илӀэр зӀригъӀфӀедӀщтым дакӀлоу, исӀэнэхъат купкӀлӀэу илӀэм мэхъэнэ икӀу римыты хъуштӀп.

ТыкӀэзыуцухъэрэ дунаир зыгъэдахэрэмэ тимӀэхэр ащы-щых. Жыым икӀэбзагъэ, ом изытет, цыфхэм языгъӀпсӀ-фыгъо уахътэ гъэшӀлӀгъонэу зӀ-

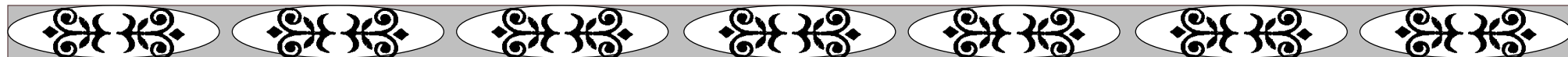
хӀащӀным, псауныгъэр агъӀпы-тӀным уатегушӀыгъэ зыхъукӀэ, мӀэзым дӀлажьэхэрэр апӀэу нӀгум кыкӀлӀуцох.

Чыгъ гектар пчъагъэ Былымыхъэ Рэщидэ кыгъэкӀыгъ, унӀ ышӀыгъ, унӀгъо лужьу дахэ ил. ИшӀаохэм, ипшӀашӀэ уадӀэгъушӀлӀэнэу узыфегъэкӀлӀэ, гу пытэ зилӀэ тым, ным ищысӀшӀухэм, лӀакъоу зыщыцхэм уягуп-шысӀэ. Тарихъым, лъӀпкъ ис-кусствэм Былымыхъэхэр ащы-гъуазэх. Адыгэ Республикэм хэхьоныгъэу ышӀыхэрэм Рэщидэ ашӀыплӀӀэзэ, лӀфшӀаплӀэу зыӀутым лъӀпкъ зэфэшъафхэр зӀгурылӀохэу зӀрӀэцӀылажьэхэрэм осӀ хэхыгъэ фешӀы. Лы-тӀэныгъэ зӀфӀамышӀлӀэу уӀэгъурылӀон лӀӀӀэкӀыщтӀп.

ШӀэклогъум и 15-м Былымыхъэ Рэщидэ илъэс 50 хъушт. Юбиларыр тигъӀзет иныбджӀ-гъушӀоу зӀрӀэцӀытыри кыдӀэт-лӀытӀэзэ тыфӀэгъушӀо. Тхъэм на-сыпышӀо уешӀ, РэщидӀ Уикла-гъэхэм яхъар лӀӀӀэгъужьӀэу бӀрӀэ упсӀэунэу, уигухӀлышӀлӀухэр кыбдӀэхъунхэу тыпфӀлӀаӀо. ОпсӀэу, отхъӀжӀ!

ЕМТӀЫЛӀ Нурбий.

СурӀтым итыр: **Былымыхъэ Рэщидэ** (сӀэмӀгумкӀэ щыт) фӀэгъушӀох.

«Сятэ ильагъо сырэкло»

Теунэ Джэмал Москва дэт театрэу «Кураж» зыфилорэм иартист. Шэклогум и 9-м, 1988-рэ ильэсым ар Нарткьалэ кышыхуыгъ. ГИТИС-м щеджагъ, ильэситф хуыгъэ кьэлэ шъхьалэм исценэ зыщылажыэр. Адыгеим ыкйи КъБР-м я Лъапкъ музейхэр зэгъусэхуэ зэдагъэхъазырыгъэ кьэгъэлъэгъонэу УФ-м и Улэшыгъэ Къуачлэхэм ямузей гупчэ кышыхуыгъэ фэгъэхъыгъэ мэфэкй зэхыхэм Джэмал хэлэжыагъ, ащ нэлуасэ тыщыфэхуыгъ. «Адыгэ макъ» пае зэдэгущыгъэ дэтшынэу тызэрэфаер зетълэм, лъэшэу игопагъ. Тиупчлэхэм джэуап шъхъихыгъэхэр кьаритыжыгъэх.

— Джэмал, актер сэнэ-хъатыр хэпхынэу сыда угу кьэзыгъэкйыгъэр, хэта уищысэтехыплагъэр?

— Еджаплэм сыщеджэщыгъ актер сэнэхъатыр сыгу рихъэу, кьахэгъэщэу зысэублэм. Я 7-рэ классым нэс кьэшъокло кружокым сыхэтыгъ. Етланэ ордэ кьэлоныри ащ кьыхэхъжыгъ. Сятэ врачэу лэф ышлэ-щыгъэ. Ау ордэ кьэлоным лъэшэу ыгу фэцагъэу щытыгъ. Еджаплэр кыуи кулппросвет-училищым итхылхэр заретым, янэж ар ымыдэу тхылхэр кычлэхыжыгъэх ыкйи медицинститутым рыригъэтыгъэх. Джащ фэдэу сятэу Теунэ Хъачым лэпылэгъу псынклэм иврачэу хуыгъэ ыкйи ищылэныгъэ еухыфэ цыфхэм лэпылэгъу афэхуыгъ.

Я 7-рэ классым театрал-нэ кружокми сыхэхъагъ. Режиссерэу тилэгъэ Галина Сопрыкинар пхъэшагъэ, нэдэплылэ кьытитыщыгъэп. Ау ащ ишлу-гъэ кьызэрэтэкыгъэр нэужым кьыдгъурыложыгъ. Ныбжэ икыу-гъэ зилэм афэдэу тлорэмкйи, тшлэрэмкйи пшъэдэкйыжэ илагъ. Ар тигъусэу апэрэ творческэ фестивалхэм тахэлэжъэнэу хуыгъэ.

— Уятэ творчествэм пылынэу янэж фидэгъагъэп пугагъэ, адэ о хэпхыгъэ сэнэхъатыр кьыппэблэгъэ цыфхэм сыдэушгъэу кьащы-хуыгъ?

— Сятэ зычлэсэнэм, ильэ-сич нахъ сыныбжыгъэп, ся-нэу Любэ (ар Ефэндимэ япху) зэрэщытэу зыкысфигъэшъошагъ. Я 11-рэ классым сыщеджэзэ Къайцыкьо Валерэ икурс ордэ кьэлонымкйэ дэхыщыгъэ. Ащ пае сяне

Налщык искусствэхэм яинститутэу дэтым сигъаключыгъэ. А уахътэм республикэм щы-зэхашэрэ концерт зэфэшъ-хъафхэм сахэлажъэзэ, ордэ кьащысложэ культурэмкйэ Министерствэм сычашлэнэу хуыгъэ. Мэфэкй зэфэшъхъафхэм сахэлажъэмэ ашлоргоу кысаджэхуэи бэрэ кьыхэкыгъ. Ауэ еджаплэр кьэсыуыгъ, сиджэн лъызгъэкютэнэу Санкт-Петербург е Саратов яконсерваториэхэм сахадэщыгъ. Сяне кьыздыригъаштэщыгъ. Ошлэ-дэмышлэу культурэмкйэ Министерствэм кьырашыкышъ, телефонкйэ кьытфытеох: «Уиклалэ ГИТИС-м члэбгъэхъанэу уфа-еба?» алошъ, сяне кьыралэ. Ар синасып кьыхышхэм сшлэгъа-хэп. ГИТИС-м сычлэхъэ зэрэ-шлоргоумкйэ семыхырэхышхэу джэуап ястыжыгъ. Нэбгырибгъу тыхуоу Москва тыкьэклуагъ. Зэклэми «направлениехэр» ялэхуэ ары кьызэрэтшлоргоу-щыгъэр. Ау кьызэрэтэкыжы-гъэмкйэ, фэдэ тхылъ хэхыгъэ зылыгыгъэхэр клэлитлу нылэп. Нэбгырибгъу ГИТИС-м члэ-хъанэу кьэклуагъэхэм ащыщэу

ушэтынхэм апхырыкышхуыгъэхэр а клэлитлурэ сэрырэ, — Джэмал мэхчы, — зэклэмэ анахъ гъэшлэгъоныр а клэлитлурэ язырэр апэрэ семестрэ шъып-кьэм кыпызи Налщык зэрэ-кложыгъэр ары.

— ГИТИС-м ушеджэфэ хэт шысэ зытепхыгъэр, хэт шъуезыгъэджагъэхэр, сыд анахъэу угу кьинэжыгъэр?

— Устудентыныр тхъагъо!!! Гум анахъ кьинэжырэ ильэс-хэр арых. Ильэситфым кыкложэ дэдеджэхэрэмкйэ зы бын-уна-гъом фэдэу тызэхэтыгъ, тызэ-делэжыщыгъ. Кавказым ис-хэр псэушхъэ лэлхэм афэ-дэхуэ кьышлоргоушхыгъэхэм яеплыккэ зэблэгъэхуыгъ. «Лю-бимый кабардинец!» — алозэ кьысаджэщыгъэх. Клэлэгъэджэ шлагъохэр тилагъэх. Марк Тишман бэклэ тэщ нахыжыгъэп, ау мастерствор — лэлэгъэ-ныгъэр — тигъахынуу кьытфа-гъэкложыгъ. Ежыыр Дагыстан зэрэщыщыр арымэ сшлэрэп, дэгъу дэдэу кьысфыщытыгъ. Седжэфэ концерт зэфэшъхъа-фэу кавказ лъапкхэм Мос-ква щызэхашэщыгъэхэм са-хагъэлэжъэнэу сарагъэблагъэ-щыгъ. Улэшыгъэ Къуачлэхэм ямузей кьышыхуыгъэ кьэ-гъэлъэгъоным фэгъэхъыгъэ мэфэкйи сыкьезыгъэблэгъагъэр КъБР-м культурэмкйэ имини-стрэ игуадзэу Тау Рита.

— Джэмал, адэ сыдэу-щгъэу театрэу «Кураж» уаштэнэу хуыгъа?

— ГИТИС-р кьэтыухыгъаклэу кьыздеджэгъэ пшъашъэ горэм «Кураж» зыфилорэ театрэм актерхэр зэрэштэхэрэр кьыси-луагъ. Кьысэдэлунхуэ («Про-слушиванием») сызэклом, лез-гинкэ сыкьэшлагъ, адыгэ ордэ-дыжъ кьэслуагъ, инджылызы-

бзэкйи ордэ кьэслуагъ. Театрэм ихудожественнэ пашэу Михаил Долоко ушэтылэ мэзитлу кьыситыгъ. Ахэр зыблэкыхэм театрэм сыкьычлагъэнагъ. Цыф лъапкэ зэфэшъхъафыбэ ащ зэфыцагъ. Сэ сыадыг, ермэл клэлэ гори кьытхэт, нэмыкхэр урысых, кьэндзалых, джуртых. Дэгъуу тызэгурэлэ.

— Сыд фэдагъа уианэрэ роль?

Джэмал мэхчы...

— Пингвиным ироль кьэс-шыщыгъ... театрэм сылухъэ-гъаклэу Налщык апэрэу сы-зэкложым, зэклэри кьысэупчылэ-гъагъэх «Сыд роль кьэпшыхэр?» алозэ. Пингвиным ироль кьызэрэсшлоргоу зяслоркэ, ашлорш хуыщыгъэп. «Ар сы-дэушгъэу?» алоштыгъэ. Нэужым мышъэм, нэмык пшысэ пер-сонажхэм ярольхэр кьэсшынэу хуыгъэ. Ащ тетэз, классическэ пьесэмэ танэсыгъ. Джы Гри-бодовым итхыгъэу «Горе от ума» зыфилорэм Загорецкэм ироль кьышыхъэшлы. В. Вай-нович ипьесэу «Трибунал» зыфилорэм залым члэсэу еплы-хэрэм сахэсэу ролыр кьышыхъ

сэшлы. Кьэбэртэябзэккэ сигу-щылэхэр кьэслонхуэ режиссе-рэу Владимир Мирзоевым зе-сэлом, кьыздыригъэштагъ.

— Залым члэсхэм

кьаплорэр афызэрэдзэ-кыжыа?

— Ары адэ. Сэ симызакъоу, сценэм тетэу хыкумышлым ироль кьэзышлоргоу кьэбэ-р-тэябзэккэ джэуап залуэ кьы-ситыжынуу езгъэшлагъэу, тэ тызэдэгущыгъэ зэдэккложэм кьаплорэр зэрадзэкыжы. Пьесэм хэт пычыгъохэр зытшэ-рэм, кьытэплыхэрэм анахъ агу рыхыхэрэм ар зэу ащыщ. Лъэтегъэуцо тилэ зэхуым ав-торыр, В.Вайнович, спектак-лэм кьэклогъагъ. Зэпыугъом садэж кьычлэхыи, сироль гушылэхэр кьэбэртэябзэккэ, Кавказым ис цыф лъапкхэм язырэм ыбзэккэ, кьызэрэслорэр зешлэм, лъэшэу игопагъ. За-мира, шъори спектаклэм шъу-кьесэгъэблагъэ, шъукъаклу!

Джащ фэдэу «Горе от ума» зыфилорэ спектаклэми Джэмал тыригъэблагъи, тыклонэу хуыгъэ. Клэлэ ныбжыккэу, шъхъац тыргъоу тапашхъэ исыр ары плору умышлэжынуу ар сце-нэм тетыгъ. Гримэу телыгъэм ынэгъуи зэблихуыгъ. Ышъхъац дагъэ щыфагъэу ежыхыгъагъ. Ныбэ клэлэ илэу, тхы уфагъэ зышыхыгъ. Ролым фэдэу ите-плэ зэблихуыгъэу актер сы-мыльэгъуыгъэу кьысшыгъу.

— Кьыздэхуыгъэ пстэумкйэ сяне лъэшэу сыфэрэз! Ар сыдыгъокйи кьысхъотыгъ, кьыз-готыгъ. Еджакло Москва сы-кьызыклогъэ мафэм щегъэжъа-гъэу непэ нэсыжъэу сигъус. Сяне симыгъусагъэмэ, ащ фэдиз кьыздэхуыщыгъэп. Сятэ артист хуэ зэрэшлоргоуагъэр сыгуккэ зыдэсыгъэ зэпыт, ащ кьымы-клогъэ лъагъор сэ кьыхэгъэ-щыжыгъэу сырэкло фэдэу кьыс-хэхуэ. Ежыыри, Тхъэ джэ-нэт кьырет, кьызделэ шлоршлы... Зэдэгущыгъэу ыклэм шлушлэ концертхэр Москва щызэхыщэу кьызэрэхэкырэр Джэмал кьы-лотагъ. Концертхэм кьаклэлорэ ахъшэр лэпылэгъу зыщылэгъэ клэлэцылкы сымаджэхэм афагъэ-хыи. Джэмал ныбжыккэ, нэшлор-гушу, сенауыгъэ хэлъ, гуклэ-гурэ гушъэбагъэрэ ынэмэ кьа-клэщы. Кьызшыгъуыгъэ, зычлэп-лэгъэ чыгум пэчыжъэу мэлсэу-ми, адыгэ лъапкхым идахэ арегъало. Исэнэхъаткэ ыпэккэ лъыкютэнэу, игухэлхэр Тхъэм кьыдыгъэхуыгъэу тыфэлъало..

ТЭУ Замир.

Адыгэ Республикэм иза-служеннэ журналист.

А. Къэжъэрым истипендие агъэнэфагъ

Къэжъэрэ Альберт игъонэ-мысэу дунаим зехыжыгъэр ильэситлу хуыгъэ. Ащ ишлэжэ агъэлъаплэзэ, Къалмык Юрэ ыцлэ зыхырэ черкес фондэу «Адыгэхэр» зыфилорэм стипендие ыгъэнэфагъ. Стипендиер зифэшъуашэр кьы-хахыным пае апэрэ зэнэ-кьокъур зэхашагъ. Ащ хэлэжъэнхэ альэккыщт Москва дэт апшъэрэ еджаплэхэм ащеджэрэ ныбжыккэхуэ Къэ-бэртэе-Бэлкъарым, Къэрэ-щэе-Щэрджэсым ыкйи Адыгэ Республикэм ащыщхэр. Лэф-тхъабзэм изэхэщэн фондэу «Адыгэхэмрэ» А. Къэжъэрым иунагъорэ клэцакло фэху-гъэх.

Къэжъэр Альберт фэдэ лым иугуы пшыныр кьылэжы-гъэу щыт. Адыгэ лъапкхым ыпашхъэ гъэхъагъэу щышыл-гъэр бэ. Аужырэ ильэсхэм Къэ-бэртэе-Бэлкъар Республикэм иллыклогу УФ-м Федерацием-кйэ и Зэлуклэ Федерациемкйэ и Совет хэтыгъ. Сирием щы-псэурэ адыгэхэм лэпылэгъу ягъэгъотыгъэным фэгъэзэгъэ купым хэтыгъ, нэмык комитетхэм ыкйи комисиехэм лэф ащишлагъ.

Фондэу «Адыгэхэр» зыфи-лорэр зэхэзыщагъэхэм ащыщ А. Къэжъэрыр, юрист лэпэлэ-сагъ, Москва иадвокатхэм якол-легие хэтыгъ. Нэужым Къэ-бэртэе-Бэлкъар Республикэм

и Лышхъэ и Администрации ипэцагъ. Лъапкэ лэфыгъохэм агъэгумэккышхыгъ, адыгэлл шъыпкыагъ.

Сыдыгъуи лъапкхым кьыхэ-кырэ ныбжыккэхэм шлэны-гъэ куухэр зэрагъэгъотынхуэ фэагъ. Ежыыр щымылэжы-ми, джы ыцлэккэ агъэуцугъэ стипендиер гъэсэнэгъэм зыгу етыгъэ клэлэхэм лэпылэгъу афэхуыщт.

Зэнэжыкыоу зэхашагъэм хэлэжъэнэу фаехэм адыгэ та-рихымырэ культурэмрэ ашлэн фае. Лэпылэгъу нахъ зытефэрэ студентхэр кьыхахыгъэ зыху-ккэ, ахэм научнэ ушэтынхэр ыкйи тхыгъэхэр ялэхэмэ, ахэри кьыдалытэнхэ альэккышхыгъ.

Ахъшэ лэпылэгъу зыфагъэ-шъошэшт студентхэм якыхы-хын фэгъэзэгъэшт комисию зэхашагъ. Фондэу «Адыгэхэр» зы-филорэм иправление Къэжъэр Альберт ыпхъоу Лянэ хэт. Ащ кьызэрилорэмкйэ, комисиюм изэхэсыгъохэм кьырагъэблагъэхэзэ ашлоршых адыгэ ыкйи абазин-абхъаз диаспорэр Мос-ква щызэхэзышхыгъэ, бзищыри дэгъоу зышлэрэ, «Адыгэ Ха-сэм» нахыжыжхэмкйэ и Совет ильэсыбэрэ итхъамэтэгъэ Юрий Агирбовыр, Сорбоннэ ыкйи Московскэ кьэралыгъо универ-ситетыр кьэзыухыгъэ юристэу Кобл Тэмэрэ, нэмыкхэри.

Лянэ кьызэрилорэмкйэ, нэ-мык лъапкхэм кьахэкыгъэ

студентхэм ащыщхэри зэнэ-кьокъум кьыхэлэжъэнхуэ фа-ехэмэ, ахэм адыгэмэ ятарихъ хэшылк дэгъу зэрэфыралэщтым нэмыккэу, ащ фэгъэхыгъэ эссе кьатхынэу щыт.

— Сятэ сыдыгъуи шлэныгъэ дэгъу зэдгъэгъотыным фэагъ, теджэнэу кьытило зэпытыгъ. Ежыыр кьытхэмытыжымыи, ащ ыцлэккэ стипендие щылэ зэрэ-хуыгъэр сигуапэ. Ар зифэшъо-шэхэ ныбжыккэхэм кьызэрэхэ-кышхыгъэ сицыхъэ телъ. Сятэ ишлэжэ зэрэмыккысэщтым се-гъэгущо, — ело ащ.

Ильэс кьэс Москва дэт апшъэрэ еджаплэхэм студент 300 фэдиз кьацлэккы. Стипен-диер кьэзылэжыхэрэм мазэ кьэс сомэ мини 10 аратызэ ашлорш.

ШЪАУКЪО Аслангуаш.

Ным ифэбагъ

Клэлэцыкълу рассказ

Бжыхэ мафэр чэфынчагъ. Пчэдыжым щегъэжагъэу зэпымыоу къещыштыгъ. Нэфмышэу зянэ икыгъэ сабыи емышлэ-шумышлэхэр паллэхэзэ езэщыгъэхэу гынагъэщтыгъэх. Ашхынышхуи унэм илыгъэп, чым хэт унэри зэхапшэу къэучылыгъагъ.

Асият иныгъэу цыкълу хужыгъэм фэд, луш дэд, ышнахыкълэхэри, ышпхуу фыж цыкълу Дэнэфи зыпишынхи, кыизэрэуитынхи щылэп. Ежыр анахыж, зэрагъэхышхо нэбгыри 4-ми цымылэми. Асият я 3-рэ класс хугъэ, дэгоу еджэ, лэдэб хэлъ. Адам — апэрэ класс, Дамир илъэси 6 хугъэ, ау дунаим ытхыа-кълумэ ихьэрэ щылэп, къэчы-хьанкълэ, пкълэн-лээнкълэ, щэры-онкълэ ишлугъу. Дэнэф илъэси 4-м ит, анахыкълэ, луи, ши пылэп, нысхэпэ дахэм фэд: нэскълу-пэскълу зэлугъэпклагъ, шхьац шхьомчышхо шлэтыр тыргъоу ытамэ кытетакъо.

Асият «бысымгощэ цыкълу» шыпкхэу зегъэпсы, щылэ

щылэмэ, зэфэдэу арегъэшхы, атырегуащэ ыкълэ алъэплъэ. Ямамэ, имыхабзэу, щэджа-гом къэкълэжынэу щытыгъэми, къэгужьо. Клэлэхуитлур джэгун-къэчыхьаным езэщыгъэх, зэкълэутыгъэхэти, «тыпщэрыхьашт» алуи утэшугагъэх. Ау Асият чай ыгъажьуи, хьалыгъурэ варенерэ къафыты-ригъэуцагъ. Ари псынклэу зэдэди, етлани «тышхэшт» алуагъ. Етланэ шхэожьыитлур шагум илъэтхи, зыкхагъэуцлыныжы кыхьажьыгъэх. Асият игопа-гъэп зэрэшыклаехэрэп.

Дэнэф нысхэпэу агъэты-сыгъэм фэдэу, жьы къещэми умышлэнэу щыс. Къэлэм зэщы-мышхэмкълэ етлупщыгъэу сурэтхэр егугъоу ешых. Шхэни ыло-рэл ыкълэ гынагъэрэп. Асият ышпхунахыкълэ лорышлэ дэдэ зэрикласэр кыхьэщэу екълу-али, ынэгущоу цыкълу ебэу. Адрэми ыпшэу пытэу зыкы-ришлэ, зыкырищэкълэ. Пшэ-шхэжыыхэр гукълэу закълэ-ба! Ау ягунахэу умыштэнэу Адами, Дамири лордэгъазэх.

Кло, сабийхэба, о зэрэпкэу закълэу щыбгъэсынха шхэожьы-хэр?! Ощхыми шлукаерэ хэты-гъэхэти, чылэри нахь кыиз-хашлагъ.

Ущысыныр хэгъэкълэри, ущы-ми унэр зэрэчылэр гугащэ-рэл. Мафэм ынэгуга зэхэгъэ-хэгъап, ошхыр зэ зэлэу, зэ

къежэжы, тыдэкълэ шлунклы-шхо гомылу.

«Мамэ сыдигъо къэкълэжы-шта?» — зэдырагъаштэу та-кыкълэ пэпчэ клэлэцыкълуитлур Асият кыеупчых. Дэнэфи къа-клэдэуцлэу къафыкълэп. Ау Асият анахь иным фэдэу кыарело: «Унэр зэлутхэу, ти-

джанэхэр, джэгугагъэхэр дахэу зыдгъэтылхыжыкълэ, мамэ къэкълэжышт». Адрэхэми зэ-рагъажэрэп, лэчхэ-лэчхэзэхэ зэхэгъэхьагъэ щылэмэ зэкълэу-гъоужьы, зэрагъэзэфэжы. Да-мир кыаигъэ хьазырышэ зэпы-мыоу «чылэ сэлэ» ело. Дэнэ-фи зи ымыломи, утылуга-бзэу щыс, ежэ Асияти шло-чыл.

Зэдэлэжхэзэ унэр зэхэгъэ-кълэжы ашлэшхэу, ошлэ-дэ-мышлэу пчэр кылуи, янэ кыхьажьыгъэх. А сабийхэм ягушлэуцлэу! Илъэсрэ амы-лэуцлэу фэдэу, плымы зы-ратэкълэу зырафызылэу. Ныри кыдэхэшлагъ: зым — ышхышхо лэ щифагъ, адрэм — щытхугъ, ящанэрэм — еубзагъ, анахыкълэ — «зэ-кълэми анахь хэупхэ» ылуи, ылупэ убэрэпщыгъэ цыкълу ебэу.

— А синэнаух! Сэри сшлэ-гэп ащ фэдизрэ сыкхэтышты-ми, джыдэдэм мэшлэшхуи ис-шыхьажьыныш, сышхуфэпщэ-рыхьашт, унэри кыэллэшт джы-дэдэм, — ылуагъ.

Зэш-зэшпхухэм зэдырагъа-штэу — «Мам, о укыизэри-хьажэу унэри къэфэбэжыгъ», — кыизэдэуагъ. Ащ зи пцлы хэлэп, ным ифэбагъэ, илэшлугъэ пэлэн горэ шыла?

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ТАРИХЪЫМРЭ ЩЫНЭНЫГЪЭМРЭ

Гынкълэ агъэорэ лашэхэр

(Кызыкълэпкълорэ шэклогъум и 12-м кыдэкълэгъэ номерым ит).

Тамыгъэхэч — пкыгъор зыутхьабзэу, тамыгъэ гъэнэ-фагъэ тэзышыхьэу е тэзы-гъэуцорэ цыф. Унагъомэ анахь агъэлэплэрэ пкыгъом зыгорэм хэмыкълэу (гушылэм пае, шыкълэпщынэм) лъэкълэ тамыгъор тырагъэуцощтыгъэ.

Тхьтэ — пачыхьэр хэ-бзэ лэфхэр ыгъэцакълэ зыху-кълэ зытесырэ пхэнтлэу клэ-ракълэ.

Тхьэгъуш / тхьэгъуч — джэрзым, гъучым хэшыхыгъэ одыджын инышху.

Тхьэгъушэу — тхьэгъу-шэу еоныр зилэнэтлэ, зилоф-шлэн цыф. Ижыкълэ мыутлэмэ хьадэр агъэтылхыжынэу да-хы зыхуцлэ, цыфэу зэхэт-хэу клэлэпкълорэмэ тхьэгъу-шэаохэмрэ шыхьэхьыхэмрэ апэ итхэу, пхэ кыхьэмэ апы-гъэнэгъэ тхьэгъушэхэр (оды-джынхэр) агъэсысызэ мэкъэ-шхо агъэлуштыгъ. Ащкълэ «цыф бзаджэхэр», джынэхэр агъа-штэщтыгъэх.

Тхьаматэ / тхьамадэ — 1) пачэ, лэащхьэ, унэшхошл, нахыж. *Шкълэхэ куп пэтрэ зы тхьаматэ ял. Адыгэ гушы-лэж*; 2) щэцакълэ, ешхэ-ешхоу зэхэс хулыфыгъэ купым яна-хыж, унэшхошл. Тхьаматэр кызылхыжыкълэ, ланэм пэххэр зэкълэ (ланэ къэгъэгъунэм нэ-мыкълэрэ) къэтэджыхэш, шы-тыхэу бжэхэм арытхэр ра-шху; 3) пшы, шхузым ил ят. *Итхьаматэ кылорэр нысэм ипшэрылэ. Адыгэ лоры-луат*; 4) алъытэу, шхьэкълэ-фэ зыфашлэу зыныбжэ хэ-кълэуцлэу хулыфыгъэм джау-штэу еджэх; 5) тхьэмэ адэ-рэ цыф.

Ижыкълэ адыгэмэ дунэе-плыкълэу ялагъэм елытыгъэу, чыопсым тхьабэ кыхагъэщы-гъэхэу афэлажэхэ зэхум, тхьэлэлоу зэхэщхэрэр шэ-хэ гъэнэфагъэклэ аригъэгъэ-цэкълэнэу пачэу агъэнафэщты-гъэр ары. Нэмыкълэ лэпкхэм ащ «жрец» е «шаман» ралорэр. Гушылэр уахътэм зэри-хьоклыгъэу кыизэрэднэсыжы-гъэр «тхьаматэ», бзэ зэфэ-шхьафхэм ар зэрахэхагъэр «тамада».

Тэтэртуп — Тэтэртупкълэ тхьэ-лон. Тэтэртупыр, енэгугагъэ, заом и Тхьэкълэ. Нарт эпосым игугу кыизэрэщышхэр нарт-мэ яныбджэгъушхоу, Тхьэм ыдэрэмэ ащыщэу ары.

Тлэсхь — зыгорэм ишхэф, итлэсхьапэ зэгъэшлэгъэныр. Гу-щылэм пае, пидзэм итлэсхьэ, имэхэагъэ, мыпытэ чыплэу илэр.

Тлэсхьэшлэ / тлэсхьашлэ — зыгорэм ишхэф, итлэсхьапэ зэзыгъэшлэрэ цыф. *Пыидзэм тлэсхьашлэхэр хэхагъэх.*

Хьатый / хьатий — анахь сэнаушэу, анахьэу лытэныгъэ зыфашлэрэ дзэкълэу дзэм лыплээнэу агъэнафэщтыгъэ хулыфыгъ. Дзэу клорэм хэ-бзэ гъэнэфагъэ хэлэу зек-лоным ыналэ тыригъэтыштыгъ, дзэпщэм кырилохэрэр ыгъэ-цакълэщтыгъэх. Дзэр кыизэкълэ-клон зыхуцлэ, дзэпщым ыло-фытэщтыгъ. Шьотырпым теохэ-мэ макъэ ашхызэ, хулыгъэм дзэкълэуцлэу щэгъэгъуазэщтыгъэх.

Хьахэ — гъэтхыгъэ, зан-кълэу е лонлагъэу зыгорэм ышхышхоу щыгъэтхыгъэр ары. Урысыбзэкълэ ралорэр «линия».

Цацэ / лыцацэ — чы е гъучыч кыхьэ занкълэ хэшы-

кыгъэу лыр зыпыгъэнагъэу зэрагъэжэрэ лэмэ-псым.

Чыгъышхьэрыс — чыгым лъагъу тесэу пльэрэ гугагъ. Пыр ошлэ-дэмышлэу къатемыо-ным фэсакъэу чыгышхьэм тесырэ зэллэ.

Штэ — машо ашынэу штау-кым зэрехэу, мэшлэу чы-зэрэхырагъэдзыр лэмэ-псы-мэ цыкълэ.

Шыгуяк / якълэ — шхьац кыхьэ ланл, шхьэу упсыгъэм ышыгу кырагъанэщтыгъэ.

Шыгъэ-лыгъ — шыум илы-гъэрэ зытес шым яшлэуагъэрэ зэхэуытагъэу кызыгъэлэгъо-рэ нэшэн.

Шыплэнэку — ижыкълэ шиплэ зыкълэуцлэу кузэ-кълэ, (антик лъэхьаным «квад-рига» зэреджэщтыгъэхэр).

Шыпхьаблэ — заом кы-шлэуагъэр е хьадэр зытыра-

пыхьэу шым тырагъэпытыхьэу кыизэрахыжыштыгъэ лэмэ-псым.

Шыудж-хьадагъэм рагъэкълэу мэкъэгъэлоу алопщэрэ лоры-табг. Пасэм цыф цырыло горэ зыллэклэ, чылэ дэхьэ-дэклэу, шыу купыр мэкъэгъэлоу рагъа-жэщтыгъэ. Одыджынхэм шыхь-хэ скульптурэхэр атешыхьа-гъэхэу, пхэ кыхьэмэ апылэ-хэу, «жыгъау» макъэхэр агъэ-лузэ къэкълэуцлэу, къэбар гухэклэ зэрэщылэр цыфхэм арагъашлэщтыгъэ. Ахэм «шыхь-хьах» аралоштыгъэ. Тигушы-лалэхэм ар джыри адэт, ау ар агъэфедэжырэп. Джы къэ-бар гомылу афарагъэхьын зыхуцлэ: «шыуджэхэр жьу-гъадох» ало.

Шыудгъаз — адыгэ ха-бзэм кыхиуытырэ зекълэу-мэ ащыщ. Гъогу зэгъоклым е шьофым итэу клорэ шыу на-хыжым нахыкълэу зыкълэ-хьэклэ, илофхэм ауж екыш, зылуагъэм дегъазэш, исэ-мэгубгукълэ готэу зыдаклорэм ыгъэкуатэзэ, пщэрыхьым илэ-натлэ фегъэцакълэ. Шхьэкълэ-фэ зэрихьэрэм лизын кызыриты-кълэ, къебгынэжы. Бзылфыгъэ закъо гъогу тетэу зырихы-лэклэ, дигъазэти, зыдаклорэм нигъэсыти, кыгъэзэжыштыгъэ.

Шыуикълэ — шыу купым гъо-гур языгъэлэгъурэ шыу, шыумэ ягъуаз.

Шыуикълэ — пый зауэмэ алуклэмэ, шыум кыкълэуцлэу-гъэм фэдэу, хьоршэрыгъэкълэ кызылхыжыгъэхэу, ошлэ-дэмышлэу кытригъэзэжымэ, кылычхьэхэрэм зэразошты-гъэ зэо шыкълэ.

Шыуыцлэ — илъэс къэс гъатхэмрэ бжыхьэмрэ ялэ-хьанэхэм мэзым, шьофым е кыушхьэм, пщыхьэмрэ лэкълэ-лэшхьэмрэ ялащэхэу, оркъхэм ашашыштыгъэ гъэбылхыгъэ пщылэ.

ТЭУ Аслан.

ТЭУ Нуриет.

(Джыри кыкълэуцлэу).

АДЫГЭ МЭКЪЭПЧЪ ЧЭФЫР

А

Атакъэм ыдэжъ ачъэр къэчъагъ,
Ачъэм атакъэм къытырипчъагъ:
«Атэкъэ плъыжьыр, моу зэ
къэдалу!
Тызэдэгъачъ е тызэдэгъалу».
Атакъэм ело: «Сыд къыослон,
О укъэчъэфэ, сэ дэгъоу сылон:
Ты-кы-ри-кыу!».

Б

Бзыу зэфэшъхъафмэ ацлэ сэ
сэшлэ,
Ащыц зэрэсплъэгъоу, псынклэу
къэсэшлэ:
Бзыудэгъу — сымыудэгъу,
Бзыужъый — цыкълужъый,
Бзыуклэплъ — ыклэ плъыжьы,
Бзыупцлэ — ар шлуцлэбз,
Бзыухъакуакъу — зыклэ клакъо.

В

Вовэ еджэ дэгъоу,
Унагъоми ил лъыгъоу.
Янэ ар делэ, яти едэлъ;
Ышыпхъоу Вали фэгумэклы,
Кушъхъэфачъэмклэ ар къыресщэклы.

Г

Гыныплъ хъасэм псы тесэклэ,
Гыныплъышъхъэр инэу къэклы.
Гыныплъыпсыр сэ сиклас,
Нанэ ащ ишлын фэлэз.

Гу

Гоцмафэ Гоцэдахэ дэджэгъу,
Якуо макъэ уеудэгъу.
Гоцсымэ нэшэбэгур икласэшъ,
Гогонклэ тыреклэ псы хъасэм.

Гъ

Гъэтхэ пшъашъэр къытфэсыгъ,
Тыгъэ фабэр къытфыхъыгъ.
Зэрэчыгоу къэгъэгъэ закI,
Зыгъэлсэфыгъор тэ тшомакI.

Гъу

Гъуклэм гъучыр ыгъэплъыгъ,
Уатэр къышти, теухъагъ.
Мазэм фэдэу къыгъэщыгъ,
Цэ жъгъэибэр луишыхъагъ,
Еплъи, гушлю дихъыагъ.
«Гъупчъэ хъун джар!» — ащ ылуагъ.

Д

Даут тэтэжъ дэлэпылэ,
Къырехъыплэ лэдэ-уадэу илэр.
Дыдыр тэтэжъ къахихыгъ,
Цуакъэм лъэгур клидэжыгъ.

Дж

Джаем джанэ къыщэфыгъ,
Гушлюгъошхо къыдэхъугъ.
Джанэм джыбэ шлагъо тет,
Джаем джыбэр къыффэфед.

Дз

Бадзэр бэдзэрым щэфакло клуагъэ,
Хъырбыдз лэшлур ащ ыгу хэпклагъ.
Адэ ащ бжыдзэр сыд пай
лпыпклагъ? —
Ныбжы хъырбыдз ащ
зылуимыльхъагъ.

Дзу

Псыцоу Дзуанэ хъандзом клэрыхы,
Ар зэрэщытэу ыудзодзугъ.
Ау езэщыгъэщтын е ыгу римыхъэу
Псынжъыпсы шъугъэм
хэгъольхъажыгъ.

Е

Нанэ Сарыет пае
Егугъузэ еды саер.
Сарыет саер зыщилъагъ,
Елмызэ иджэгъу къыщышъуагъ.

Е

Елкэ чъыгыр

Елкэ чъыгэу чъыг шхуантлэм —
Пэнэ папцлэр пылэклагъ.
Къыщыдгъоти мэз натлэм,
Ар тэдэжъ тэ къыздэтцагъ.
Хъярклэ! Хъярклэ! — ареложы
Тхъаклумкыхъэм,
бэджэ тхъоплым,
Чъыгэежъэу лъэшэу пагэм,
Огу фыжъэу лъагъу-лъагэм.
Лыжъ Щтыргъуклри тауж къехъэ,
Шухъафтынхэр ащ къытфехъых.

Елкэр дахэу дгъэкларакIи.
Унэ пчэгур фыхэтхыгъ.
Зэрэхъаблэу тэ тихъаклэ.
Зэрэчылэу къытфэклуагъ.
Шухъафтынклэ тагъэшлуагъ.
Орэд чэфи тэ къэтлуагъ.
Мафэм фэдэу, нэфэу чэщыр
Елкэм дэжъ тыкышъышъуагъ.
Лыжъ Щтыргъуклми, тымгъээзэу,
Тэ къэшъуаклэ едгъэшлагъ.

Ж

Жаннэ непэ игушлуагъу —
Къыфахыгъэр лажэ шлагъу.
Игушлуагъо фэмылажэу,
Жори регъэтыхъэ лажэм.

Жъ

Къужъэе члэгъым зэлуклэ щыл,
Хэт мыщ шымыл:
Бгъэжъыр мэкъо тэмаоу,
Тыгъужъыр мэбыу гуаоу,
Къолэжъым, кыйзэ, «къаргъ» ело,
Пыжъым «пырхъ» къырегаало!..
Хэти къылорэр зэхамыхъжэу,
Зэтекуожъхэзэ заудэгужъы.

Жъу

Жъонаклор мажъо
тракторым тесэу,

«Жъужъужъу» ригъалоу
губгъом къыщесы.
Жъуагъэр зэныбжышъ,
гур къыдецае,
Дахэшы, дахэ чыльэ дунаир.

Жь

Хъамплъыжъ цыклур жъэу
къэтэджыгъ,
Пчэдыжъы тыгъэм зыригъэу.
Уц къашхъор шъабэ,
тыгъэри фабэ,
Гъэтхэлэ мафэри гум зэригуапэр.

З

Зыр фыжышъоу,
Зыр тхъоплышъоу —
Мэл пцэритлу нанэ ил.
Зыр къэшъуаклоу,
Зыр джэгъуаклоу —
Мэл чэфитлу нанэ ил.

И

Пыжъы цыклур хатэм хэс,
Изэкъуабзэуи ар щыс.
Пэнэ цыкълухэр ащ тизыбз,
Къыпхисэнхэу хъазырыпс.

Й

Сэ «й» клакор къысфаусы,
Ау сыхадзырэл сэри усэм.
Мары еплъ: дэжъый, къужъай,
Пырэжъый, анай, чыгай.
Мыр — клэй, мыр — остыгъай, —
Мэзы псаур сидунай.

К

Комбайнерэу Казбек комбайнэм
ис,
Коцы хъасэшхор зэхегъэсыс.
Коцышъхъэ ушъагъэхэр
ащ егъэтакъо,
Трактор прицепым
лэжыгъэр ретакъо.

Ку

Кукуу бэрылом «кукуу!» ело,
Зэрэдунаеу ащ егъэдало.
Нэф къызэрэшъэу
кукуум регъажъэшъ,
Чэц охъуфэ ыцлэ реложы.

Къ

Къазым къазгъыр къыщэфыгъ,
Къужъэе чыгыр къытыхъагъ.
Псынэпс шлагъо ащ кIиклагъ,
Къужъэе чыгыр ыгъэтхъагъ.

Къу

Къуладжэм къошырыр дэплъагъ,
Псэу дэтым къо нэгур
къыщылуплъагъ.
«Сыдэуи лая, сыдэуи шлоя!
Ар сишъзогъу нахъ, сэрэп», —
ылуагъ ащ.

(Джыри къыкIэлъыкIошт).

(Джыри кыкълъыкълъшт).

ТИФЕСТИВАЛЬХЭР, ЗЭНЭЖЪОКЪУХЭР

Шьолъырхэм яфестивалэу «Лъапсэм фэзыгъэзэжъырэм зеужьыжы» зыфиорэр япшэ-нэрэу Мыекьуапэ тыгъуасэ кышчызэ-луахыгъ. Краснодар краим, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Къэбэртэе-Бэлыкъарым, Дагъыстан, Къалмыкым, Астрахань ыкIи Ростов хэкухэм, Адыгеим ятворческэ куп 17 фестивалым хэлажъэх.

Лъапсэм фэзыгъэзэжъырэм зеужьыжы

Музеим щызэлукIагъэх

Шэклогум и 12-м фестивалым къэклугагъэхэр Адыгэ Республикэм и Лъапкъ музей щызэлукIагъэх, нэлуасэ щызэфэхъуагъэх. Бысымхэм щыгъу-пIастэр хьакIэхэм апагъохыгъ, лъапкъ къашъохэр щызэхашагъэх.

Пресс-зэлукIэр

Адыгэ Республикэм культурэмкIэ иминистрэ игуадзэу, Урысыем, Адыгеим, Ингушетием культурэмкIэ язаслуженнэ юфышэу ШъэуапцIэкIэ Аминэт искусствэм плуныгъэ мэхъанэу илэм кытегушылэгъ. Лъапкыи лъапкыи дунаим тетыным фэшI итарихъ, икультурэ ыгъэлэплэнхэм иеплукIэхэр кырилIагъэх. Астрахань, Къалмыкым къа-

рыкыгъэхэм зэрэхэгъэунафыкIыгъэу, культурэм мэхъанэу икIу зыщырамытыгъэ илээсхэм къа-клоцI чIэнагъэу ашыгъэр бэ.

Тиреспубликэ лъапкъ культурэмкIэ и Гупчэ ипашэу Къулэ Амэрбий кызырилугагъэу, лъап-

Сурэтхэр фестивалым кышчытхыгъэх.

кыым пэсэрэ лъапсэр кымы-ухъумэ зыхъукIэ, нэмыкI лъапк-хэм яшэн-хабзэхэм заушъомб-гушчт, икультурэ чIинэмэ, фэш-хьаф шьолъырхэм ахэкIокIэшт.

ШIэныгъэлэжъэу Алла Соко-ловам, Краснодар краим, Къэрэщэе-Щэрджэсым, нэмыкIхэм ялыкIохэм зэгъэпшэнхэр ашых-зэ, фестивалым ишлуагъэкIэ плэужхэм язэпхыныгъэ зэрэпы-тэрэр хагъэунафыкIыгъ.

Гъэзетхэм, телевидением, радиом лъапкъ искусствэм ехыплэ-гъэ темэхэр кызыралэтырэм, творчествэм пылхэм язэпхы-ныгъэхэр щыIэныгъэм диштэу зэ-хэцэгъэнхэм пресс-зэлукIэм щыте-гушылэгъэх.

Музеим икъэгъэлэжъонхэр

Лъапкъ шэн-хабзэхэм, тари-хым, искусствэм яхыплэгъэ къэгъэлэжъонхэм Тэу Аслъан,

Надежда Бурмистровар, Сихьа-джэкIэ Иринэ, нэмыкIхэр къате-гушылэгъэх. Музеим илофышIэхэу IэтэжъыкIэ Фатимэрэ Сихьаджэ-кIэ Иринэрэ Къэрэщэе-Щэрджэ-сым кыкIыгъэ купым гушылэгъу фэхъуагъэх. ХьакIэмэ музеим щал-лэгъуагъэр ашлогъэшIэгъоныгъ. На-хыпэкIэ къэгъэлэжъонхэм яплъы-гъэхэр кызыкIэупчIагъэхэр лъапкъ шIэжым, зэкIош республикэхэм ятарихъ зэфэдэ хъугъэ-шлагъэу кыхэнагъэхэм афэгъэхьыгъагъэх.

Гъогумаф, фестивалыр!

Ансамблэ цIэрылоу «Налмэ-сым» и Унэ фестивалыр тыгъуа-сэ кышчызэлугахыгъ. Шьолъырэу хэлажъэхэрэм якъэгъэлэжъонхэм жюри уасэ афишылчт. ПлукIэ Андзур жюри итхьамат.

Адыгеим культурэмкIэ иминистрэ игуадзэу ШъэуапцIэкIэ Аминэт фестивалым хэлажъэрэмэ къафэгушлуагъ. Лъапкъ шIэжым изыкIэгъэлэтын, шьолъырхэм язы-кыныгъэ игъэпытэн фестивалыр зэрафэлажъэрэр хигъэунафыкIыгъ.

Къэрэщэе-Щэрджэсым илэп-ласэу АщыбэкIэ Азэмат, тирес-публикэ щышхэу ГостэкIэ Рус-лъан, Абрэдж Гощэфыжъ, ПлукIэ Ахьмэд, ТIэшъу Нурбий, Цур-мыт Рузанэ, АдыгэкIалэ кыкIы-гъэхэм, нэмыкIхэм ялэшагъэхэм уагъэгъуазэ, уагъэгъушо.

Фестивалым театрализованнэ едзыгъохэр кышчашых, кышч-шъох, ордэхэр кышчалох. Шэкло-гум и 15-м зэхэхэр аухышчт.

БАСКЕТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЫР

Капитаныр ящысэшIу

«Динамо-МГТУ» Мыекьуапэ — БК «Киров» Киров — 80:76 (28:24, 24:14, 11:17, 17:21).

Шэклогум и 12-м Мыекьуапэ щызэлукIагъэх.

Зезышагъэхэр: С. Чуб, А. Глазин — Краснодар, А. Андре-ев — Пятигорск.

«Динамо-МГТУ»: Путимцев, Гапошин — 29, Абызов — 17, Хмара — 6, Еремин — 20, Чураев — 3, Милютин, Широков — 5.

Апэрэ такыкI 20-м юж пчъа-гъэр 52:38-у бысымхэр «Киро-вым» текIоштыгъэх. ГумэкIыгъо щымылэу кыттыхъуштыгъэми, хьакIэхэм ешIэгъур ахьын ямура-дыгъ. ЗэлукIэгъур клэухым зыфэ-клэм ар къэнэфэгъ. Пчъагъэр зэфэдиз ашыным фэшI хъур-джанэм Iэгуаор зэ «Кировым» ридзэмэ икIуштыгъ. «Динамо-МГТУ-м» икапитанэу Артем Га-пошиныр илэпIэсэныгъэкIэ къа-хэшыгъ. Тазыр дзыгъохэри, оч-коушч дзыгъохэри дэгъоу ыгъэцэ-кIагъэх. КъехыплэкIызэ тико-

мандэ текIоныгъэр кыдихыгъ. Тикомандэ очкоушч дзыгъо-хэр ешIэгъум гъогогъу 23-рэ ци-гъэфедатгъэх, ащ щышэу 9-р хьа-гъэм ридзагъ. ХьакIэхэм 17-м щышэу 5-р радзагъ. А. Гапоши-ным изакъоу гъогогъуи 7 хъур-джанэм Iэгуаор зэрэридзагъэр гъэхьагъэкIэ фэтэлэгу. Н. Ере-миныр, М. Абызовыр пхъашэу банэхэзэ хьагъэм Iэгуаор зэрэ-рагъафэщтыгъэм ешIэгъур кыгъэ-дэхагъ.

Тыгъуасэ командэхэр ятIонэ-рэу Мыекьуапэ щызэлукIагъэх.

Пчъагъэу зэраухыгъэр пэшлоры-гъэшъэу къэтIон тлэкIышчт, ешIэгъур зыхъышчтыр язэрэ-мыгъашIэу зэнэкъокIур гъэшIэ-

гъон зэрэхъуштыр тшIэщтыгъэ. Сурэтым итыр: «Динамо-МГТУ-м» иешIаклоу Артем Га-пошиныр ыпэкIэ илгыгъ.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТIЛЪ Нурбий.

Зэхъышагъэр ыкIи кыдэзы-гъэкIырэр:
Адыгэ Республи-кэм лъапкъ ИохьамкIэ, IэкIыб къэралхэм ащы-пэсэрэ тилъапкыгъу-хэм адырIэ зэпхы-ныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамал-хэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыIэр:
385000,
къ. Мыекьуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжъ зы-хьырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-гъэр:
Урысые Федерацием хэутын ИохьамкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэлъы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэлары-шIапI, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр **ПИ №ТУ23-00916**

Зышыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекьуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкIи пчъагъэр 3250
Индексхэр 52161 52162
Зак. 970

Хэутыным узчыкIэтхэнэу щыт уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗышчыкIэтхэгъэхэ уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор шъхьалэр
Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр
МэшIэкIэ Саид

ПшъэдэкIыжъ зыхьырэ секретары
ЖакIэмыкIэ Аминэт